

Meer psychodiagnostisch onderzoek in leerplichtzaken

Jeroen M. Petri, gedragsdeskundige RvdK / Haarlem

In dit artikel worden twee casussen besproken van leerplichtzaken die via een proces verbaal leerplicht bij de Raad voor de Kinderbescherming binnen kwamen, onderzocht werden en met een advies aan de officier van justitie werden doorgestuurd. De twee voorbeelden zijn extreem, maar kenmerken zich beide door een brede problematiek. Deze voorbeelden geven aan waar de pijn zit bij de betrokken jonge spijbelaars, waar het wringt in de benadering van leerplichtambtenaren, de Raad voor de Kinderbescherming en/of de jeugdreclassering. Het eerste voorbeeld laat zien wat het betekent voor een spijbelaar wanneer instanties duidelijke signalen laten liggen, deze niet in een gedragstheoretisch kader plaatsen. Het tweede voorbeeld laat het belang zien van een psychodiagnostisch beeld van de spijbelaar en een beeld van de beleving van de spijbelaar van diens situatie. Psychodiagnostiek faciliteert het kiezen van een oplossingsrichting op maat in plaats van meer problemen te zoeken en oplossingen te vermijden.

R.O.O.S

Onlangs verdween de leerstraf R.O.O.S. (Reactie Op Ongeoorloofd Schoolverzuim) als advies-optie. R.O.O.S. is een individuele leerstraf, waarmee bij de jongere praktische en sociale vaardigheden op een of meer leefgebieden worden aangeleerd en versterkt (met name scholing, vrije tijd, omgaan met autoriteiten en relaties). De effecten van deze leerstraf waren te gering. De leerstraf werd, zonder duidelijke indicatiecriteria en zonder diagnostisch beeld, op een te grote diversiteit aan spijbelaars toegepast. Er was geen sprake van maatwerk door het ontbreken van informatie over intelligentie en de opbouw van het intelligentieprofiel. Zo kon R.O.O.S. als leerstraf opgelegd worden bij spijbelaars, waarvan onbekend was of er sprake was van taalachterstand, leerproblematiek of psychische problemen. Het verdwijnen van deze leerstraf is hierom mogelijk een welkome bijkomstigheid. Er moet nu immers beter naar de spijbelaar gekeken en geluisterd worden

om een passend alternatieve gedragsinterventie te vinden in plaats van R.O.O.S., die ertoe kan bijdragen dat het schoolverzuim stopt. In dit artikel wordt met spijbelen alleen 'relatief schoolverzuim' bedoeld. Het schoolverzuim in de twee voorbeelden vond niet plaats in combinatie met het plegen van delicten. Namen en traceerbare feiten zijn geanonimiseerd.

Spijelaar Cees

Cees is enig kind en groeit op bij alleen zijn moeder. Zijn vader is overleden. Cees gaat vanaf oktober 2005 niet meer naar school. De school schakelt de leerplichtambtenaar in. Op uitnodigingen van de leerplichtambtenaar wordt door de moeder van Cees niet gereageerd. Zij beweert de brieven nooit ontvangen te hebben. Ook op persoonlijk in de brievenbus gestopte brieven reageert zij niet.

Een proces verbaal door de leerplichtambtenaar wordt in april 2006 opgemaakt. Bij een JOM-zit-

ting (officier van justitie) in augustus 2006 wordt het advies van de Raad voor de Kinderbescherming gevolgd en wordt een sociale vaardigheidstraining als transactie aangeboden met jeugdreclassering in de vorm van een maatregel Hulp Steun. In juli 2006 was al jeugdreclassering in de vorm van Toezicht en Begeleiding gestart.

Cees weet het niet

Cees geeft tegenover de jeugdreclassering aan, dat hij niet weet waarom hij niet naar school gaat. In een rapportage van de jeugdreclassering wordt vermeld dat Cees 'steeds meer in een isolement geraakt' en 'behoorlijk geïsoleerd leeft'. Hij slaat dagelijks lang uit en brengt veel tijd door achter de computer en het grootste deel van de dag brengt hij op zijn kamer door'. De jeugdreclassering vermeldt ook dat 'de belangstelling' van Cees uitgaat naar 'rechts extremistische sites op het internet'. Cees zou hier 'niet praktiserend' in zijn. Hij doet niet aan sport en brengt weinig tijd door met anderen. Als 'kern van de problematiek' ziet de jeugdreclassering dat 'moeder pedagogisch onmachtig is' en de 'thuisituatie weinig stimulerend'.

Cees wil het niet

De moeder van Cees vertelt aan de jeugdreclassering, dat Cees voordoet alsof hij ergens heengaat maar niet gaat. Cees zegt dat zijn moeder hiervan wel weet heeft, maar dit niet tegen de jeugdreclassering zegt. Cees 'ondervindt vanuit de thuis situatie weinig last wanneer hij niet naar school gaat of afspraken niet nakomt'. Moeder neemt geen contact op met de jeugdreclassering of de school. De jeugdreclassering ziet als signalen van gedragsproblematiek, dat Cees 'weinig emotie toont, behalve op het moment dat er strikte afspraken gemaakt moeten worden of druk opge-

legd wordt. Dan laat Cees emotie zien. Hij wordt verbaal boos en roept dat hij met rust gelaten wil worden en loopt weg'. Cees wordt omschreven als 'zeer gesloten, onzeker en weinig sociaal vaardig'. In de rapportage van de jeugdreclassering, november 2006, wordt vermeld, naar aanleiding van een huisbezoek door de leerplichtambtenaar, dat deze Cees 'liggend in het donker op zijn bed in zijn kamer' aantroef. Cees wilde niet praten, reageerde boos en zat met de rug naar de leerplichtambtenaar toe. Toen de leerplichtambtenaar hem aanraakte 'schrok hij erg'.

Cees was in deze periode al in contact met een hulpverlener en heeft tegen hem en de jeugdreclassering gezegd, dat er 'op de vorige school' een 'probleem' was waarover hij niet wil praten, maar waardoor hij niet naar school ging. Cees gaf aan dat dit 'probleem' opgelost zou zijn als hij naar een andere school zou gaan. In het schooljaar 2005/2006 is Cees twee weken op school geweest. Toen Cees in het schooljaar 2006/2007 op een Nova College zou starten, verscheen hij tweemaal en verder niet meer dat schooljaar.

Moeder is er niet

In november 2006 wordt de moeder van Cees uitgenodigd voor een OTP (onderhoud ter parkette) in verband met het moeizame verloop van de contacten met de jeugdreclassering. Moeder en Cees verschijnen niet. Tegenover de jeugdreclassering verklaart de moeder geen uitnodigingsbrief te hebben ontvangen. De jeugdreclassering raadt de moeder aan 'een actievere rol te gaan spelen in verband met de ongemotiveerdheid van Cees'. Vermeld wordt in de jeugdreclasseringrapportage dat Cees 'zich van elke vorm van hulpverlening afkeert en zegt het allemaal zelf te doen en niemand nodig te hebben'. De jeugdreclassering loopt tot januari 2007 en 'tot die tijd zal de jeugdreclassering bereikbaar blijven voor Cees en moeder, wanneer zij toch behoefte hebben aan ondersteuning; het initiatief ligt hiervoor echter bij Cees'. De sociale vaardigheidstraining is mislukt omdat Cees 'niet kwam opdagen'. De jeugdreclassering rapporteert begin 2007 dat de maatregel Hulp en Steun 'onvoldoende lijkt te bieden voor Cees'. Geconcludeerd wordt dat 'Cees afspraken niet nakomt en niet open staat voor de

geboden hulp'. Als zorgpunten worden genoemd: dag- en vrijetijdsbesteding, psychische gesteldheid, ontwikkeling en de rol van de moeder in de opvoedsituatie.

De RvdK vindt het niet

In mei 2007 wordt door de Raad voor de Kinderbescherming een civiel onderzoek gestart naar de opvoedsituatie van Cees. Er is overigens eind 2006 opnieuw een proces verbaal leerplicht opgemaakt. De Raad besluit tot een indicierend onderzoek. Cees wordt in het raadsrapport Kees genoemd. In de raadsrapportage wordt vermeld, dat de raadsonderzoeker Cees een 'opvallende bleke gelaatskleur' vond hebben. Voorts dat de school pas een half jaar na het verzuim contact met de moeder van Cees opnam. De als informant benaderde huisarts meldt dat er bij Cees sprake is van 'veel stress' en dat hij 'een vermoeide indruk' maakt. In de raadsrapportage staat, dat het ergste wat Cees ervaren heeft in zijn leven het overlijden van zijn opa begin 2005 is. Zijn

moeder heeft hartproblemen en Cees maakt zich hier ernstige zorgen over. Cees neemt een actie: rol op zich in huishoudelijke werkzaamheden, boodschappen doen. Hij kookt voor zijn moeder. De Raad overweegt een OTS (ondertoezichtstelling) met een machtiging uithuisplaatsing, maar acht de problematiek 'te gering' om een dergelijk ingrijpende maatregel te rechtvaardigen. De Raad overweegt met betrekking tot de leerplichtzaak, ook een werkstraf maar ziet ook hier van af. De Raad sluit de zaak af zonder kindbeschermingsmaatregel.

Ook in het schooljaar 2007/2008 bezoekt Cees geen school. Er wordt opnieuw een proces verbaal leerplicht opgemaakt. In de BARO-rapportage van april 2008 staat vermeld onder de meespelende/veroorzakende factoren voor het verzuim: gebrek aan motivatie en onverschilligheid.

De hulpverlening zoekt het niet

In het dossier van Cees valt het op, dat informatie door instanties van elkaar werd overgenomen

zonder nader onderzoek. In de raadsrapportage van mei 2007 vormen de vier zorgpunten, die de jeugdreclassering in het begin van dat jaar in haar rapportage vermeldt, geen aanleiding om anders dan indicierend in te steken. De zorgpunten worden door de Raad niet nader bevraagd of onderzocht. Uit het dossier blijkt, dat geen van de andere instanties, leerplichtambtenaar, huisarts, jeugdreclassering, met deze signalen iets gedaan heeft. Zij voelden niet de behoefte aan nader onderzoek of psychodiagnostiek. De signalen werden ook niet door een gedragsdeskundige van de Raad voor de Kinderbescherming in een hypothetisch verband en/of gedragstheoretisch kader geplaatst. In de raadsrapportage ontbreekt een ontwikkelingsanamnese. Er is bovendien niet opnieuw contact opgenomen met de huisarts. Op de belangstelling voor rechts extremistische sites is door de Raad niet doorgevraagd. Er werd door de Raad geen behoefte gevoeld aan psychodiagnostiek met betrekking tot het zorgsignaal 'psychische gesteldheid'. De dynamiek tussen

moeder en Cees is niet nader onderzocht op de mogelijkheid van pathologie in deze dynamiek. Voorts hebben hulpverleners/ instanties op een hulpvraag zitten wachten in plaats van de hulpzoekende zelf te signaleren of middels het stellen van vragen te (helpen) creëren. De inzet van de jeugdreclassering bleef beperkt tot het op zichzelf terugwerpen van Cees. De eerste school waar het schoolverzuim plaatsvond heeft pas laat op dit verzuim gereageerd en heeft niet actief onderzocht waarom Cees niet meer naar school ging.

Het antwoord is er niet

Een aantal hypothesen dringt zich op bij het lezen van het dossier van Cees.

- Is er bij Cees sprake van een ontwikkelingsstoornis?
- Op welk cognitief niveau functioneert Cees?
- Welk schoolniveau past bij hem en is er sprake van leerproblematiek?
- Is er bij Cees sprake van depressie, pathologische angsten, identiteitsproblemen,

onverwerkte rouw, pathologisch vermijding gedrag?

- Kortom, wat is er met Cees aan de hand?
- Is er bij Cees sprake van een radicalisering tendens in rechts extreme richting?
- Hoe is de interesse voor rechts extreme sites ontstaan?
- Wat is de invloed ervan op Cees?
- Is er bij Cees sprake van seksueel misbruik in de schoolsituatie waarover hij niet kan/praten en die de directe aanleiding was tot begin van het schoolverzuim?
- Was er sprake van een ander incident tussen Cees, leerkrachten of leerlingen?
- Wat zijn de kenmerkende en te beïnvloede factoren in de dynamiek tussen Cees en zijn moeder?
- Wie heeft er eigenlijk hulp nodig, wie of wat is het probleem?
- Is er sprake van een symbiotische relatie?

Hulpverlening motiveert niet

Deze hypothesen geven aanleiding tot een psychodiagnostisch onderzoek naar intelligente leerproblemen, de algemene ontwikkelingsgeschiedenis en persoonlijkheid. Daarnaast kan binnen het psychodiagnostisch onderzoek de relatie tussen Cees en zijn moeder onderzocht worden. Dit kan met bestaande vragenlijsten en tests. Tot slot kan met een vragenlijst (RERAX) bekeken worden welke zorgpunten er zijn met betrekking tot de rechts extreme sympathieën interesse van Cees en welke sturingsmechanismen een rol spelen.

In het dossier van Cees treffen wij over een periode van enige jaren, veel en dezelfde signalen aan. De betrokken instanties, zoals de huisarts, de jeugdreclassering, de leerplichtambtenaar en de Raad voor de Kinderbescherming, met name de gedragsdeskundige, hadden in een veel eerder stadium naar verbanden kunnen zoeken, om te trachten een beter beeld van de persoon Cees te vormen. Cees zou zeker gebaat zijn bij een psychodiagnostisch onderzoek. Dit is helaas niet gebeurd. De zaak werd afgesloten met de 'circulair redenering' en belangrijkste conclusie dat Cees 'ongemotiveerd' is.

Spijbelaar Ron

Ron is 14 jaar en woont met zijn vader, moeder en twee jaar jongere zus. Er is een proces verbaal leerplicht opgemaakt. De BARO-rapportage van de Raad voor de Kinderbescherming constateert diverse problemen waaronder een sterk gedaald leer-niveau, moeite met schoolgang en veelvuldig te laat komen. Het schoolverzuim vond plaats in de periode september 2008 tot februari 2009. Opvallend hierbij is dat het schoolverzuim vooral de eerste uren betrof. Er waren gesprekken bij Bureau Jeugdzorg, het Jeugd Riagg en de Brijderstichting. Ron kende een periode van heftig blowen. Vanaf september 2008 is hij hiermee gestopt.

Vervolgonderzoek RvdK

De Raad voor de Kinderbescherming besloot tot het instellen van een vervolgonderzoek met hieraan gekoppeld een kort psychodiagnostisch onderzoek. Doel van het diagnostisch onderzoek was in eerste instantie te bepalen op welk cognitief niveau Ron functioneert. Dit onderzoek, met behulp van de WISC-III-nl intelligentietest, leverde als resultaat op dat er bij Ron sprake is van een extreem verschil tussen het performale en verbale gedeelte van de intelligentietest. Het verbale IQ is 126 is en het performale 85. Er bleek behoefte aan meer zicht op de beleving van Ron van zijn school- en leefsituatie en de behoefte aan meer informatie om tot goede aanbevelingen te komen voor mogelijke hulpverlening en het strafadvies. De ouders gingen hiermee graag akkoord. Zij wilden graag horen of er 'iets objectiefs' aan de hand was bij Ron.

Uitgebreid getest

Ron werd uitgebreid getest met de persoonlijkheidsvragenlijsten:

- NPV-J, voor persoonskenmerken
- UCL, voor omgaan met problemen
- CBSA, voor een zelfbeoordeling
- De relatie tussen de ouders en Ron werd getest met de OKIV-R.

Tot slot werden projectieve technieken gebruikt:

- PTH, tekeningen van persoon, boom en huis
- ZAT, zinnen aanvultest
- KFD, dynamische gezinstekening
- Bender Gestalt Test: test voor viso-motorische

ontwikkeling, signalen voor leerproblematiek en mede gebruikt in verband met de af te leiden emotionele indicatoren.

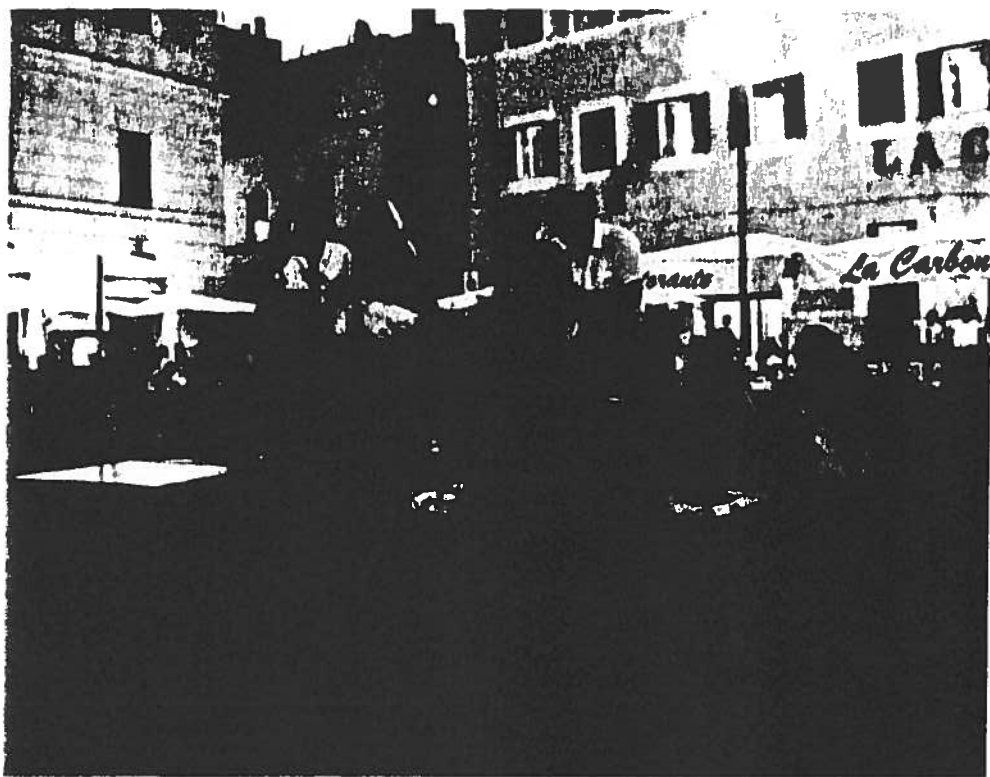
- In de BARO-rapportage zijn veel signalen te vinden die wijzen op meer dan bijvoorbeeld 'ongemotiveerdheid'. Er waren signalen voor een specifieke dynamiek tussen Ron en zijn ouders: de ouders probeerden hem uit bed te krijgen, gaan naar hun werk en Ron slaapt weer in. Er is veel stress en onrust in huis door het niet uit bed komen. Er lijkt sprake van een 'identified patient': 'veel dingen' draaien om Ron en het op tijd naar school gaan. Er werd een compromis gevonden dat redelijk werkt: vader brengt hem naar bed; moeder maakt hem wakker om samen te ontbijten.

Bijkomende signalen

Er zijn ook signalen in de raadsrapportage voor andere problemen:

- De fijne motoriek is slecht ontwikkeld

- Ron voelt zich wel eens rot zonder reden. Hij geeft snel op, heeft moeite tot actie te komen
- Als kind was hij al snel uitgespeeld met speelgoed. Er waren ook signalen voor vreemd gedrag: Ron vertoonde rare gedragingen, omdat hij zijn zin niet kreeg
- Onbekend was, ten tijde van de raadsrapportage, hoe het gedrag in de basisschoolperiode was en of er sprake was van specifieke moeite met vakken. Ook is onduidelijk gebleven hoe Ron de basisschoolperiode en de middelbare school beleefd heeft en beleeft
- Uit een verslag van het Riagg blijkt dat Ron aangegeven heeft 'last van zijn ouders' te hebben en moeite met een specifieke leerkracht. Hij klaagt over verdriet en eenzaamheid. Hij vindt de aanpak door met name zijn vader veel te streng. Toch vermeldt hij ook leuke dingen met zijn vader te doen. Ron was een periode actief in sport en deed ook mee aan wedstrijden.

Aanvullende gegevens

Uit het psychodiagnostisch onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming blijkt onder meer dat Ron zeer tevreden is met de opvoeding door zijn ouders. Bij doorvragen blijkt evenwel dat hij vaak vergeleken wordt met zijn jongere zus, die op een hoger schoolniveau onderwijs volgt (VWO) en die het daar goed doet. Over zijn basisschoolperiode vertelt Ron, dat het allemaal goed ging, maar dat hij moeite had met tekenen, 'om een rechte lijn te maken'. Hij werd eenmaal om zijn gedrag op de gang gezet. Hij spijbelde nooit. Ook had hij geen moeite met uit bed te komen en op tijd op school te arriveren. Het CITO-advies luidde VMBO-T. De middelbare schoolperiode verliep tot nu toe niet zo goed en zijn cijfers waren slecht. Er waren geen gedragsproblemen en hij had geen problemen in zijn relaties tot medeleerlingen. De relatie tot leerkrachten verliep moeizaam. Er waren wel conflicten met leerkrachten, omdat Ron 'geintjes' uithaalde.

Ron deed namelijk niks, noch op school, noch aan zijn huiswerk. Ron beleefde de school als 'niks aan'. Hij werd door sommige leerkrachten wel eens uit de klas gestuurd. Hij vond het een 'verschrikkelijke' school en had moeite met vroeg opstaan.

Van kwaad tot erger

Hij begon te blowen en ging niet over. Hij werd op een andere school op een lager schoolniveau geplaatst, VMBO-basis. Er was sprake van incidenten tussen een specifieke leerkracht en Ron. Deze leerkracht maakte beledigende opmerkingen over Ron in de klas. Ron geeft ook blijk van moeite met het zichzelf organiseren: met huiswerk, een praktijkles koken, maar ook in het dagelijkse leven. Thuis heeft hij taken die hij ook goed uitvoert. Ron ontkent, dat er in de opvoeding in relatie tot die van zijn jongere zusje, naar zijn gevoel, sprake is van een ongelijke behandeling of voortrekken van de een boven de ander.

Ron kent een periode met suicidale gedachten. Deze zijn vanzelf overgegaan. Uit de heteroanamnese blijkt, dat de geboorte problematisch verliep. Opvallend in de vroege periode is, dat Ron lange tijd niet uit zichzelf wilde lopen. Hij moest hiertoe veel geholpen en gestimuleerd worden. Ron had moeite met ruimtelijke oriëntatie, moeite met het overzien van een ruimte. De taal- spraakontwikkeling verliep goed en snel. Er was moeite met de fijne motoriek, Ron had een verkeerde pengreep en ging tekenen uit de weg. Ook weigerde hij met Lego-constructies te spelen. Hij liet ook vaak dingen uit zijn handen vallen. Er zijn geen problemen geconstateerd in de sociale omgang met andere kinderen. Wel is gebleken dat Ron moeite heeft en had met het herkennen van non-verbale signalen. Aan het einde van de basisschoolperiode werd Ron getest en bleek zijn IQ (WISC-III-nl) gemiddeld met toen al een groot verschil tussen verschil tussen het verbale en performale gedeelte, maar minder groot dan in het nieuwe onderzoek. De school vond Ron verbaal te sterk om remedial teaching in te zetten. De basisschool dacht aan faalangst bij Ron. Het CITO-advies luidde VMBO-T, maar Ron daalde in schoolniveau tot VMBO-basis. Ron vindt van zichzelf dat hij de HAVO aan kan.

Differentiaal diagnostisch

1. Bij de differentiaal diagnostische overwegingen in de zaak Ron is de mogelijkheid geopperd van een oorzakelijk verband tussen de moeizame geboorte (tangverlossing) en de geconstateerde problematiek. In het kader van een psychologisch onderzoek kan hier uiteraard niets over worden gezegd.
2. Ron heeft allerlei kenmerken van een ontwikkelingsstoornis in het autistisch spectrum, ADD(Attention Deficit Disorder) en van NLD (Nonverbal Learning Disabilities). Toch voldoet Ron niet aan alle specifieke kenmerken om tot een DSM-IV-classificatie te komen. Wat betreft een ontwikkelingsstoornis, is bij Ron geen sprake van een pervasieve beperking in de ontwikkeling van de wederkerige sociale interactie of van de verbale of non-verbale communicatieve vaardigheden. Ook is er geen sprake van er niet in slagen met

leeftijdgenoten tot een bij het ontwikkelingsniveau passende relatie te komen.

Wat betreft ADD: Ron heeft moeite met het organiseren van taken en activiteiten; vermijdt vaak, heeft een afkeer van of is onwillig zich bezig te houden met taken die een langdurige geestelijke inspanning vereisen zoals school- en huiswerk; slaagt er niet in om verplichtingen na te komen. NLD (Nonverbal Learning Disabilities) komt niet voor in de DSM-IV en kan alleen na onderzoek door meerdere deskundigen gesteld worden. Ron heeft enige kenmerken van NLD, waaronder twee van de drie belangrijkste signalen (o.a. M. Kay, 2009): motorische disfunctioneren, gebrek aan coördinatie, visueel-ruimtelijke disorganisatie: problemen met visueel-ruimtelijke perceptie en ruimtelijke oriëntatie.

De diagnose NLD kan in dit onderhavige onderzoek niet gesteld worden. Er zijn weliswaar kenmerken van NLD aanwezig in de situatie van Ron maar voor de diagnose NLD is altijd nader neuro-psychologisch onderzoek nodig. Zo'n onderzoek valt buiten het onderzoeksbereik van de gedragsdeskundige van de Raad voor de Kinderbescherming.

Conclusie: leerstoornis

Geconcludeerd wordt dat er bij Ron sprake is van een leerstoornis (DSM-IV) in de vorm van dyslexie en van viso-motorische problemen, een stoornis in de motorische vaardigheden, 315.4 (DSM-IV). Er is sprake van een uitvoering van dagelijkse bezigheden, waarvoor coördinatie van de motoriek vereist is, die aanzienlijk onder het te verwachten niveau ligt dat hoort bij de leeftijd en de gemeten intelligentie van Ron. Dit kan tot uiting komen door duidelijke vertragingen in het bereiken van de mijlpalen van de motorische ontwikkeling, bijvoorbeeld lopen, kruipen, zitten, dingen te laten vallen onhandigheid of slecht handschrift. Bij deze opsomming worden ook 'slechte sportprestaties' vermeld (DSM-IV), maar hiervan is bij Ron geen sprake. De stoornis interfereert in significante mate met de schoolresultaten of dagelijkse bezigheden.

Ron functioneert weliswaar verbaal op een hoog intelligentie niveau, maar de impact van de lage performante score leidt mogelijk tot verwarring over zijn cognitieve vermogens en mogelijk tot een niet adequate schoolniveau plaatsing, een cognitieve onderstimulering, moeite in de opvoedsituatie door onbekendheid met het verschijnsel van grote verschillen in vermogens en

daarmee, in het recente verleden, een negatieve spiraal tussen ouders en kind.

... en hoe verder

Het schoolverzuim kan niet met een straf tot stilstand gebracht worden. Er is bij de zitting geen straf opgelegd, omdat deze geen meerwaarde heeft. Wel is in samenspraak met de Radboud Universiteit in Nijmegen geadviseerd tot een neurologisch onderzoek bij een Academisch Medisch Centrum. Voorts is geadviseerd in overleg met school, de leerplichtambtenaar en de onderwijsinspectie te komen tot aanpassingen (mondeling in plaats van schriftelijke proefwerken en werkstukken). Voorts tot een geleidelijk aan ophogen van het schoolniveau, nadat Ron allereerst een VMBO-basis diploma heeft gehaald. Uiteraard is ook hulp, zo nodig, in het gezinssysteem overwogen.